

~~כדי לחקל את הצגת הסימולציות, לחתאים לנתונים אחרים שלא היו זמינים לפי עשירונים וגם מאחר שקצב הגידול של פרופילי השכר דומה, בסימולציות שניציג בפרק הבא השתמשנו ב-6 פרופילים לכל מגדר. ארבעת הפרופילים הראשונים הינם ארבעה חמישוני הכנסה, ושני הפרופילים הנותרים הם עשירון 9 ועשירון 10.~~

3.3 שיעור השכר המבוטח

אחד הפרמטרים שיש להם השפעה גדולה על ההפרשות הפנסיוניות ומכאן על החיסכון הנצבר הוא שיעור השכר המבוטח. שיעור השכר המבוטח נמוך מהשכר הכולל בישראל אולם סימולטורים פנסיוניים, לרבות הסימולטור של OECD על הפנסיה הישראלית, מניחים שיעור שכר מבוטח של 100%. פנסיית החובה מוגבלת לשכר הבסיס, כפי הגדרתו בחוק פיצויי פיטורין משנת 1963. לכן הוא אינו כולל בונסים, החזר הוצאות – לנסיעות, החזקת רכב, שעות נוספות וכו'. לפי דוח הממונה על השכר משנת 2014, חלק השכר הפנסיוני, המבוטח, בשירות המדינה הוא כ-60 אחוזים מהשכר ברוטו. בעבודה זאת נדרשנו לשיעורי כיסוי. למרות קיומם של אומדנים חפצנו בניתוח עמוק יותר שיאפשר הסתכלות לפי פרופילי הכנסה ומגדר. לצורך כך נעזרנו בנתוני השכר החצי שנתי של הביטוח הלאומי לשנת 2016. הניתוחים נעשו על אוכלוסיית השכירים בגילאי העבודה 18-67 - סה"כ כ-3 מיליון שכירים. הניתוח המוצג בלוח 11 מדגיש את הצורך בניתוח נתונים מדויק והשגיאה המתקבלת בהסתמכות על נתוני ממוצע בלבד. שיעור הכיסוי לפי השכר הממוצע (9,769 שקל) ביחס לשכר המבוטח הממוצע היה מניב שיעור כיסוי של 66%, שיעור כיסוי דומה נאמד בעבר. אולם ניתוח נתונים לפי חמישוני הכנסה מניב תוצאות שונות - שיעור כיסוי נמוך יותר של 58% בלבד. הסיבה היא שחשוב שיעור הכיסוי דרך הממוצע המוטה מעלה (התפלגות ההכנסות היא התפלגות א-סימטרית ימנית) - מטה מעלה גם את שיעור הכיסוי.

ניתוח לפי חמישוני הכנסה כפי שמוצג בלוח 11 מעניק גם את שיעור השכר המבוטח בקרב השכבות הנמוכות והוא 38%-48%. בחלוקה למגדר עולה כי שיעור השכר המבוטח הממוצע בקרב נשים שכירות הוא 65%, גבוה משיעור הכיסוי בקרב גברים - 52%. גם בהפרדה למגדר, אם היינו משתמשים בנתון הממוצע בלבד היינו מקבלים שיעורי שכר מבוטח גבוה יותר 70% עבור נשים ו-63% עבור גברים. שיעור השכר המבוטח אצל נשים גבוה יותר ביחס לגברים - בעיקר בחמישוניים התחתונים - כנראה בשל העובדה שנשים לוקחות חלק גדול יותר בעבודה ממוסדת גם אם מדובר בעבודות חלקיות. גם בנתונים אלו ניתן לראות שגברים מרוויחים יותר מנשים, בכל רמת שכר. לכן מחמישון שני, למרות ששיעור השכר המבוטח אצל גברים נמוך יותר, הצבירה שלהם בפועל גבוהה יותר (הולכת ונעשית גבוהה יותר) - נתונים שהצגנו בתרשים 10. שיעורי השכר המבוטח יוזנו לתוך הסימולטור בפרק הבא, שם נמחיש כיצד משתנה הקצבה התלויה בהנחת 100% שכר מבוטח, כפי הנהוג ב-OECD ובמחקרים אחרים ובהתבסס על הנתונים שאנו מציגים כאן.

לוח 11 : שיעור השכר המבוטח לפי חמישוני הכנסה ומגדר נתוני 2016 של הביטוח הלאומי

שיעור השכר המבוטח	שכר מבוטח ממוצע בשקלים	שכר ממוצע בשקלים	מספר שכירים	חמישון	
38%	621	1,630	596,902	1	כללי
48%	2,021	4,213	596,895	2	
67%	4,481	6,664	596,913	3	
71%	7,459	10,505	596,907	4	
68%	17,525	25,835	596,904	5	
58%	6,421	9,769	2,984,521	סה"כ	
47%	645	1,380	297,794	1	נשים
55%	1,951	3,527	297,974	2	
75%	4,220	5,593	297,876	3	
79%	6,721	8,515	297,886	4	
69%	12,962	18,699	297,881	5	
65%	5,300	7,543	1,489,411	סה"כ	
25%	512	2,029	299,021	1	גברים
39%	2,006	5,122	299,022	2	
61%	4,904	8,032	299,020	3	
67%	8,670	12,929	299,025	4	
68%	21,599	31,822	299,022	5	
52%	7,538	11,987	1,495,110	סה"כ	

מקור : שרית מנחם-כרמי ואביה ספיבק, המרכז לפנסיה ביטוח ואוריינות פיננסית

נתונים : נתוני השכר החצי שנתי של הביטוח הלאומי לשנת 2016. באדיבות מחלקת המחקר של הביטוח הלאומי

3.4 שיעור ההפרשה הפנסיונית מתוך השכר

פרמטר נוסף המשמעותי לחישובי החיסכון הנצבר מידי שנה הוא שיעורי ההפרשה לחיסכון הפנסיוני. כיום מינימום ההפרשה על פי החוק לקרן פנסיה הוא 18.5%. ב-2016 מינימום ההפרשה היה 17.5%¹⁷. בניתוח שביצענו על נתוני הדיווחים הנלווים עולה כי בממוצע ל-10% מהחוסכים והחוסכות ההפרשות הפנסיוניות הם מתחת למינימום הנדרש; לכ-10% ההפרשות הפנסיוניות הם במינימום הנדרש (17.5% ב-2016); גובה ההפרשות הפנסיוניות עבור 80% מהחוסכים הוא 18% ויותר.

¹⁷ בפברואר 2016 נחתם הסכם קיבוצי כללי בין נשיאות הארגונים העסקיים לבין הסתדרות העובדים הכללית, ועיקרו הגדלת שיעורי התשלומים לביטוח פנסיוני במשק. שינוי זה כולל הגדלת ההפרשה לביטוח פנסיוני הן מצד המעסיק והן מצד המועסק במחצית האחוז, בשתי פעימות. השינוי, שנכנס לתוקף במלואו בתחילת 2017, הביא לגידול של 1% בהפרשה הפנסיונית החודשית של העובדים.

לוח 12: שיעורי הפרשה ממוצעים בשנת 2016 בקרנות הפנסיה הגדולות¹

גברים		נשים		שיעורי ההפרשה	חברה מנהלת
באחוזים	מס עמיתים פעילים	באחוזים	מס עמיתות פעילות		
5.4%	8,402	7.0%	13,176	מתחת ל 17.5%	מגדל
11.0%	17,309	12.8%	23,979	17.5%-17.75%	
20.8%	32,687	21.5%	40,389	18%-19%	
16.4%	25,785	15.4%	28,827	19%-20%	
46.4%	72,797	43.3%	81,170	20%+	
100.0%	156,980	100.0%	187,541	סה"כ מגדל	
3.6%	6,070	2.3%	5,788	מתחת ל 17.5%	הראל
9.0%	15,327	9.7%	24,599	17.5%-17.75%	
28.7%	49,002	22.1%	56,249	18%-19%	
7.9%	13,550	24.5%	62,534	19%-20%	
50.8%	86,560	41.5%	105,626	20%+	
100.0%	170,509	100.0%	254,796	סה"כ הראל	
17.3%	37,536	11.8%	30,080	מתחת ל 17.5%	מנורה
9.5%	20,697	8.7%	22,158	17.5%-17.75%	
22.1%	47,868	21.4%	54,667	18%-19%	
14.4%	31,108	21.8%	55,785	19%-20%	
36.7%	79,518	36.4%	93,283	20%+	
100.0%	216,727	100.0%	255,973	סה"כ מנורה	
9.6%	52,008	7.0%	49,044	מתחת ל 17.5%	סה"כ 3 קרנות פנסיה גדולות
9.8%	53,333	10.1%	70,736	17.5%-17.75%	
23.8%	129,557	21.7%	151,305	18%-19%	
12.9%	70,443	21.1%	147,146	19%-20%	
43.9%	238,875	40.1%	280,079	20%+	
100.0%	544,216	100.0%	698,310	סה"כ	

¹ קרן הפנסיה בניהולה של כלל ביטוח הושמטה בשל חשש לדיווח שגוי.

מקור: שרית מנחם-כרמי ואביה ספיבק, המרכז לפנסיה ביטוח ואוריינות פיננסית

נתונים: דיווחי קרנות הפנסיה ועיבודי המחברים